

چرا حضرت زهرا (سلام الله علیها) شبانه دفن شد؟

طرح شبهه:

می گویند فاطمه را شبانه دفن کرده اند، خوب این به خاطر وصیت حضرت فاطمه به اسماء بنت عمیس خانم حضرت ابوبکر بود که نمی خواست اندازه جسدش را نامحرم ببیند.

نقد و بررسی:

دفن شبانه، نماز بدون حضور و اطلاع خلیفه، قبر پنهان، اسراری است که در درون خود پیام ها دارند. درست است که فاطمه این چنین خواست و این گونه وصیت کرد؛ ولی چه اتفاقی افتاده است که زهرا سلام الله علیها وصیت تاریخی اش را با این در خواست ها به پایان می برد؟! مگر نه این است که خشم و ناراحتی اش را نسبت به دشمنانش اظهار می کند و در واقع چندین پرسش را در برابر نگاههای تیز بین مورخان و آیندگان می گذارد تا به پرسند: چرا قبر فاطمه پنهان است؟ و چرا دختر پیامبر شبانه و پنهانی دفن شد؟ و چرا علی علیه السلام بدون اطلاع ابوبکر و عمر بر وی نماز خواند؟ و...

آیا کسی که جانشین پیامبر بود (آن گونه که خود ادعا کرده اند) شایستگی نماز خواندن بر وی را نداشت؟

آری، فاطمه وصیت کرد که او را شبانه دفن نموده و هیچ يك از کسانی را که بر وی ستم کرده اند، خبر نکنند، و این بهترین سند برای شیعه است تا ثابت کنند که صدیقه شهیده مظلوم از دنیا رفته و از افرادی که بر وی ستم کرده اند، هرگز راضی نشده است.

روایات فراوانی در کتاب های شیعه و سنی بر این مطلب دلالت دارد که به اختصار چند روایت را ذکر می کنیم:

دفن شبانه، در روایات اهل سنت:

محمد بن اسماعیل بخاری می نویسد:

وَعَاشَتْ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّةَ أَشْهُرٍ فَلَمَّا تُوفِّيتْ دَفَنَهَا زَوْجُهَا عَلِيُّ لَيْلًا وَلَمْ يُؤْذِنْ بِهَا أَبَا بَكْرٍ وَصَلَّى عَلَيْهَا.

فاطمه زهرا سلام الله علیها، شش ماه پس از رسول خدا (ص) زنده بود، زمانی که از دنیا رفت، شوهرش علی علیه السلام او را شبانه دفن کرد و ابوبکر را با خبر نساخت.

البخاری الجعفی، محمد بن اسماعیل أبو عبدالله (متوفای 256هـ)، صحیح البخاری، ج 4، ص 1549، ح 3998، کتاب المغازی، باب غزوة خیبر، تحقیق د. مصطفی دیب البغا، ناشر: دار ابن کثیر، الیمامة - بیروت، الطبعة: الثالثة، 1407 - 1987.

ابن قتیبه دینوری در تأویل مختلف الحدیث می نویسد:

وقد طالبت فاطمة رضي الله عنها أبا بكر رضي الله عنه بميراث أبيها رسول الله صلى الله عليه وسلم فلما لم يعطها إياه حلفت لا

تکلمه أبدا وأوصت أن تدفن ليلا ليلا يحضرها فدفنت ليلا.

فاطمه از ابوبکر میراث پدرش را خواست، ابوبکر نپذیرفت، قسم خورد که دیگر با او (ابو بکر) سخن نگوید و وصیت کرد که شبانه دفن شود تا او (ابوبکر) در دفن وی حاضر نشود.

الدينوري، أبو محمد عبد الله بن مسلم ابن قتيبة (متوفاي 276هـ)، تأويل مختلف الحديث، ج 1، ص 300، تحقيق: محمد زهري النجار، ناشر: دار الجيل، بيروت، 1393هـ، 1972م.

عبد الرزاق صنعاني مي نويسد:

عن بن جريج وعمرو بن دينار أن حسن بن محمد أخبره أن فاطمة بنت النبي صلي الله عليه وسلم دفنت بالليل قال فرَّ بها علي من أبي بكر أن يصلي عليها كان بينهما شيء.

فاطمه دختر پیامبر شبانه به خاک سپرده شد، تا ابوبکر بر وی نماز نخواند؛ چون بین آن دو اتفاقاتی افتاده بود. و در ادامه نیز می گوید:

عبد الرزاق عن بن عيينة عن عمرو بن دينار عن حسن بن محمد مثله الا أنه قال اوصته بذلك

از حسن بن محمد بن نیز همانند این روایت نقل شده است؛ مگر این که در این روایت قید شده است که خود فاطمه این چنین وصیت کرده بود.

الصنعاني، أبو بكر عبد الرزاق بن همام (متوفاي 211هـ)، المصنف، ج 3، ص 521، حديث شماره 6554 و حديث شماره: 6555، تحقيق حبيب الرحمن الأعظمي، ناشر: المكتب الإسلامي - بيروت، الطبعة: الثانية، 1403هـ.

و ابن بطال در شرح صحيح بخاري مي نويسد:

أجاز أكثر العلماء الدفن بالليل... ودفن علي بن أبي طالب زوجته فاطمة ليلاً، فرَّ بها من أبي بكر أن يصلي عليها، كان بينهما شيء.

اکثر علما دفن جنازه را در شب اجازه داده اند. علي بن ابوطالب، همسرش فاطمه را شبانه دفن کرد تا ابوبکر به او نماز نخواند؛ چون بین آن دو اتفاقاتی افتاده بود.

إبن بطال البكري القرطبي، أبو الحسن علي بن خلف بن عبد الملك (متوفاي 449هـ)، شرح صحيح البخاري، ج 3، ص 325، تحقيق: أبو تميم ياسر بن إبراهيم، ناشر: مكتبة الرشد - السعودية / الرياض، الطبعة: الثانية، 1423هـ - 2003م.

ابن أبي الحديد به نقل از جاحظ (متوفاي 255) مي نويسد:

وظهرت الشكية، واشتدت الموجدة، وقد بلغ ذلك من فاطمة (عليها السلام) أنها أوصت أن لا يصلي عليها أبوبكر.

شکایت و ناراحتی فاطمه (از دست غاصبین) به حدی رسید که وصیت کرد ابوبکر بر وی نماز نخواند.

إبن أبي الحديد المدائني المعتزلي، أبو حامد عز الدين بن هبة الله بن محمد بن محمد (متوفاي 655 هـ)، شرح نهج البلاغة، ج 16، ص 157، تحقيق محمد عبد الكريم النمري، ناشر: دار الكتب العلمية - بيروت / لبنان، الطبعة: الأولى، 1418هـ - 1998م.

و در جای دیگر می نویسد:

وأما إخفاء القبر، وكتمان الموت، وعدم الصلاة، وكل ما ذكره المرتضي فيه، فهو الذي يظهر ويقوي عندي، لأن الروايات به أكثر وأصح من غيرها، وكذلك القول في موجدتها وغضبها.

مخفی کردن مرگ فاطمه (سلام الله علیها) و محل دفن او و نماز نخواندن ابوبکر و عمر و هر آن چه که سید مرتضی گفته است، مورد تأیید و قبول من است؛ زیرا روایات بر اثبات این موارد صحیح تر و بیشتر است و همچنین ناراحتی و خشم فاطمه بر شیخین نزد من از اقوال دیگر اعتبار بیشتری دارد.

شرح نهج البلاغة، ج 16، ص 170.

دفن شبانه در روایات شیعه:

هر چند که سبب وصیت صدیقه طاهره در میان شیعیان مشخص و اجماعی است؛ اما در عین حال به يك روایت و سخن اشاره می کنیم.

مرحوم شیخ صدوق در علت دفن شبانه آن حضرت می نویسد:

عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمَزَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَأَيِّ عِلَّةٍ دُفِنَتْ فَاطِمَةُ (عَلَيْهَا السَّلَامُ) بِاللَّيْلِ وَ لَمْ تُدْفَنْ بِالنَّهَارِ قَالَ لِأَنَّهَا أَوْصَتْ أَنْ لَا يُصَلِّيَ عَلَيْهَا رِجَالُ [الرَّجُلَانِ].

علی بن ابوحمزه از امام صادق علیه السلام پرسید: چرا فاطمه را شب دفن کردند نه روز؟ فرمود: فاطمه سلام الله علیها وصیت کرده بود تا در شب وی را دفن کنند تا ابوبکر و عمر بر جنازه آن حضرت نماز نخوانند.

الصدوق، أبو جعفر محمد بن علي بن الحسين (متوفاي 381هـ)، علل الشرايع، ج 1، ص 185، تحقيق: تقديم: السيد محمد صادق بحر العلوم، ناشر: منشورات المكتبة الحيدرية ومطبعتها - النجف الأشرف، 1385 - 1966 م .

مرحوم صاحب مدارك رضوان الله تعالی علیه می گوید:

إن سبب خفاء قبرها (عليها السلام) ما رواه المخالف والمؤلف من أنها (عليها السلام) أوصت إلي أمير المؤمنين (عليه السلام) أن يدفنها ليلا لئلا يصلي عليها من أذاها ومنعها ميراثها من أبيها (صلي الله عليه وآله وسلم).

علت مخفی بودن محل دفن فاطمه سلام الله علیها آن گونه که مخالف و موافق نقل کرده اند این است که آن حضرت به امیرمؤمنان علیه السلام سفارش کرد تا او را شبانه دفن کند تا آنان که او را اذیت کرده و از ارث پدرش محروم کرده بودند بر وی نماز نخوانند.

الموسوي العاملي، السيد محمد بن علي (متوفاي 1009هـ)، مدارك الأحكام في شرح شرائع الاسلام، ج 8، ص 279، نشر و تحقيق مؤسسة آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث، الطبعة: الأولى، 1410هـ.

نتیجه :

با توجه به مدارك موجود و اعتراف بزرگان اهل سنت، دلیل دفن شبانه آن حضرت وصیت آن حضرت بود که نمی خواست افرادی که بر او ستم کرده اند، بر جنازه اش نماز بخوانند و با این کار خشم خود را از غاصبان خلافت جاودانه ساخت.

گروه پاسخ به شبهات

مؤسسه تحقیقاتی حضرت ولی عصر (عج)